

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA DĚJIN UMĚNÍ

**KAPLE SV. BARBORY U BUCHLOVA A STAVBY
NA PŮDORYSU ŘECKÉHO KŘÍŽE V BAROKNÍ
ARCHITEKTUŘE ČESKÝCH ZEMÍ**

Bakalářská diplomová práce

ZUZANA ŠTEFÁNKOVÁ

Vedoucí práce: doc. Martin Pavlíček, Ph.D.

Olomouc 2016

Rozsah práce: 64 533 znaků.

Poděkování

Srdečně děkuji svému vedoucímu práce doc. Martinu Pavlíčkovi, Ph.D. za podnětné připomínky a cenné rady, které mi byly přínosem. Velký dík patří i Bořku Žižlavskému z Buchlovic za poskytnuté materiály. Ráda bych také poděkovala svým rodičům za jejich finanční i morální podporu v době studia na univerzitě.

OBSAH

1. ÚVOD	6
2. DOSAVADNÍ STAV BĀDÁNÍ	7
3. HRAD BUCHLOV	10
4. KAPLE SV. BARBORY	12
4.1. HISTORIE STAVBY KAPLE SV. BARBORY	12
4.2. POPIS KAPLE SV. BARBORY	16
5. SAKRÁLNÍ STAVBY NA PŮDORYSU ŘECKÉHO KŘÍŽE	21
6. SAKRÁLNÍ STAVBY NA PŮDORYSU ŘECKÉHO KŘÍŽE V EVROPĚ	22
7. SAKRÁLNÍ STAVBY NA PŮDORYSU ŘECKÉHO KŘÍŽE V ČESKÝCH ZEMÍCH	27
8. ZÁVĚR	33
9. SEZNAM VYOBRAZENÍ V OBRAZOVÉ PŘÍLOZE	36
10. SEZNAM LITERATURY	38
11. SEZNAM PRAMENŮ	40
12. SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	41
13. OBRAZOVÁ PŘÍLOHA	42
14. ANOTACE	58

1. ÚVOD

Tato bakalářská práce si klade za cíl podrobněji představit raně manýristickou kapli sv. Barbory v kontextu s dalšími stavbami na půdorysu řeckého kříže. Kaple sv. Barbory se nachází v Chříbech ve Zlínském Kraji, v okrese Uherské Hradiště. Je součástí známého trojvrší, které tvoří Holý kopec, vrch Modla s kaplí sv. Barbory a kopec, jehož vrchol zdobí hrad Buchlov, jeden z nejkrásnějších moravských hradů. Za příznivého počasí mohu toto panorama obdivovat i ze svého bydliště. Historie hradu sahá do doby kolem roku 1300, odkud pochází první písemná zpráva. Jeho počátky jsou spojeny s pozdně románskou hutí velehradského kláštera. Dnes je hrad Buchlov majetkem státu.

Petřvaldští z Petřvaldu je rod staré moravské vladycké rodiny povýšené do panského stavu. Stavebník kaple Hanuš Zikmund z Petřvaldu byl krajský hejtman hradištského kraje a po své matce dědic mimo jiné buchlovského panství. Mezi lety 1672 - 1673 vybudoval rodinnou hrobku zasvěcenou svaté Barboře na protějším kopci od hradu Buchlova. V ní byli pohřbeni i poslední majitelé panství hrabata Berchtoldové z Uherčic. Kopec zvaný Modla, na němž se kaple nachází, je spjat s nejstarším osídlením buchlovského regionu. Mezi stavební aktivity Hanuše Zikmunda Petřvaldského z Petřvaldu patří první taktěž hradní brána Buchlova s bastionem a nádvořím, zdobená znaky Petřvaldů a Serényiů a stavební práce uvnitř hradního komplexu.

V roce 1945 přešla kaple sv. Barbory na základě prezidentských dekretů do vlastnictví československého státu a o rok později byla společně s hradem Buchlovem zapsána do seznamu nemovitých kulturních památek.

Nejdříve chronologicky shrnuji dosavadní stav bádání. Následuje stručný popis hradu Buchlova. Předmětem zájmu je historie samotné kaple a její popis. Do této práce jsem také zahrnula krátký životopisný medailonek stavebníka kaple. Součástí práce je vývoj centrálního půdorysu v dějinách architektury. Současně představuji významné italské centrální stavby, které se jistě staly inspirací pro pozdější realizace. V další kapitole zhodnocuji podobně koncipované kaple v Čechách a na Moravě.

2. DOSAVADNÍ STAV BĀDÁNĪ

K samotné kapli sv. Barbory a především k její architektuře do dnešní doby nemáme k dispozici velké množství literatury, která by objasnila historii přestavby poutního místa kolem roku 1673 a historii původní gotické kaple. Na rozdíl od hradu Buchlova, jenž je často rozebírané téma historiků. První zmínku o stavbě najdeme v publikaci *Topographie vom Markgrafthum Mähren*,¹ kterou sepsal v roce 1793 Franz Joseph Schwoy. Přestože se většina jeho textu věnuje hradu, objevuje se zde i krátké pojednání o kapli sv. Barbory, která sloužila jako pohřební místo pánům z Petřvaldu.

Dalším autorem byl Gregor Wolný, který v 19. století psal o hradě Buchlově a kapli sv. Barbory. Ten stavbu blíže specifikuje v práci nazvané *Kirchliche topographie von Mähren*² a zmiňuje gotickou kapli stejného zasvěcení před rokem 1412. Jako stavebníka uvádí Jana Zikmunda Petřvaldského, který kolem roku 1673 plánoval postavit novou kapli ve tvaru kříže spolu s klášteřem pro šest mnichů řádu trinitářů. Karel Eichler, farář ve Veverské Bytýšce, je autorem publikace *Poutní místa, milostivé obrazy na Moravě a v rakouském Slezsku*.³ V druhé části prvního dílu se zabývá mimo jiné kaplí sv. Barbory. Přibližuje interiér stavby, kde se nachází tři oltáře, z nichž hlavní je zasvěcen sv. Barboře, druhý Panně Marii Brněnské (Sv. Tomské) a třetí sv. Antonínu.

Tehdejší majitel hradu Leopold Berchtold vydal roku 1893 knihu *Vergangenheit und gegenwart der Herrenburg Buchlau im mährischen Marsgebirge*,⁴ v níž se pouze okrajově věnuje i architektuře, žádné datace však neuvádí. Ve stejném roce vydal Boleslav Dolejšek v Uherském Hradišti průvodce pro návštěvovatele hradu Buchlova,⁵ sám zde uvádí, že dosud jinou monografii nenajdeme. Píše o existenci poustevny v blízkosti kaple, která však brzy zašla. Taktéž tento fakt uvádí František S. Pluskal Moravičanský ve své publikaci *Hrad Buchov na Moravě*.⁶ Dodává, že sešlou a na polo zbořenou každoročně poutníky navštěvovanou svatyni nahradil kostelík s kryptou. Návštěvnost dosvědčuje také listina Papeže Klementa X. z roku 1661, kde se

---

¹ Franz Joseph Schwoy, *Topographie vom Markgrafthum Mähren*, Wien 1793.

² Gregor Wolný, *Kirchliche topographie von Mähren*, Brünn 1857.

³ Karel Eichler, *Poutní místa, milostivé obrazy na Moravě a v rakouském Slezsku*, díl I. část II., Brno 1888.

⁴ Leopold von Berchtold, *Vergangenheit und gegenwart der Herrenburg Buchlau im mährischen Marsgebirge*, Brünn 1893.

⁵ Boleslav Dolejšek, *Průvodce po Buchlově*, Uherské Hradiště 1893.

⁶ Fr. S. Pluskal Moravičanský, *Hrad Buchov na Moravě*, Uherské Hradiště 1894.

o kostelíku zmiňuje. Pluskal mimo jiné uvádí důvody, proč klášter v blízkosti kaple nebyl vystavěn. Naráží především na nedostatek vody, další z příčin byla i smrt vyjednavatele řádu ze Španěl. Dodnes jsou patrné základy na sever od kostelíka doložené archeologickým průzkumem Slováckého muzea. O samotné kapli uvádí pro tuto práci důležitou informaci o půdorysu, že všechna křídla jsou stejná. V interiéru najdeme tři oltáře: hlavní sv. Barborky, druhý Matky Boží a třetí sv. Antonína. Pozlacenou sochu sv. Barborky na hlavním oltáři připisuje ještě původní svatyni. Zmiňuje se mimo jiné o přestavbě roku 1809, při níž bylo nalezeno písmo⁷: „*Ad majorem sanctae Barbarae, patronae morientium, honorem veriusque divinae Laris incrementum curriculum hoc restauraci pravit Sigmundus Carolus Petersvaldský, liber baro de Petersvald on Buchlo vet Zieravit z anno, quo FrIDerICVs rex BorVssIae peraCta InsVeta raplna e MoraVIa fVgIt)*“⁸

V roce 1907 vydává Karel Jaroslav Obrátil *Průvodce po Buchlově*⁹ s popisem památek dosud na hradě dochovaných a s mapkou areálu. O kapli se zmiňuje jen krátce. Za počátek stavby uvádí rok 1672 a kapli řadí do renesančního slohu. V roce 1929 vychází publikace *Hrad Buchlov, dějiny, průvodce a okolí*.¹⁰ Autor J. Slovák uvádí rozmezí výstavby kaple mezi lety 1672 – 1673. Také zmiňuje poustevnu na jihu od kaple a upřesňuje, že poustevníci řádu sv. Františka za něco málo potravin, které dostávali z hradu, opatrovali i kapli na protějším kopci. Poslední poustevník řádu sv. Františka je v hrobce pochován.

Od roku 1949 je k dispozici stručná brožurka s fotografiemi od Karla Svobody s názvem *Státní hrad Buchlov*.¹¹ Text nás seznamuje především s historií samotného hradu, nýbrž najdeme i zmínku o výstavbě kostelíka sv. Barbory na protějším kopci. Za dataci stavby uvádí rozmezí let 1672 – 1774. Popis architektury nezmiňuje, ale velmi pozitivně hodnotí umístění kaple, vzhledem k panoramatu, které se nabízí. Jak kaple, tak i hrad se nachází v lesnaté krajině a jsou věčnou památkou a významnou

---

⁷ Překlad: „*Ku větší počtě sv. Barbory, patronky umírajících, a rozmnožení pravé chvály boží nechal věžku tuto obnoviti Zikmund Karel Petřvaldský, svob. Pán z Petřivaldu na Buchlově a Žeravicích toho lesa, kterého Bedřich, král pruský, dopustiv se neobyčejné loupeže, z Moravy na útěk se dal.*“

⁸ Fr. S. Pluskal Moravičanský, *Hrad Buchov na Moravě*, Uherské Hradiště 1894.

⁹ Karel Jaroslav Obrátil, *Průvodce po Buchlově*, Uherské Hradiště 1907.

¹⁰ J. Slovák, *Hrad Buchlov, dějiny, průvodce a okolí*, Kroměříž 1929.

¹¹ Karel Svoboda, *Státní hrad Buchlov*, Praha 1949.

dominantou uherskohradištského kraje. Brožuru pod názvem *Státní hrad Buchlov*¹² z roku 1982 zpracoval Jaroslav Petřů a stručně se o kapli zmiňuje. Za patrného autora kaple považuje císařského architekta Giovanniho Pietra Tencallu. Hodnotí stavbu ještě před rekonstrukcí. Přiklání se k vlivu tradiční severní Itálie vzhledem k manýristickému pojetí stavby. Jan Sedlák uveřejnil své poznatky v roce 1993 publikací *Buchlov a Buchlovice*.¹³ Zde zahrnuje jednu kapitolu také o kapli. Poukazuje na skutečnost, že autorství památky bylo nepřilíš přesvědčivě spojeno se jménem architekta Giovanniho Pietra Tencally. Podrobněji popisuje jednotlivé náhrobky v interiéru.

Bořek Žižlavský vydal hned několik publikací k tématu a zároveň je posledním autorem opakovaně se zabývajícím kaplí sv. Barbory. Jeho články najdeme v *Buchlovském zpravodaji*, v národopisném časopise *Malovaný kraj*¹⁴ a také v *Informačním zpravodaji České archeologické společnosti Archeologii Moravy a Slezska*. V roce 2004 vydal spolu s bývalým správcem hradu Buchlova Jiřím Novotným ve spolupráci s NPÚ ÚOP v Brně komerční brožuru s názvem kaple sv. Barbory a vrch Modla.¹⁵ Zde najdeme základní informace k poloze kaple, interiéru nebo tehdejším majitelům. Zároveň se jedná o jedinou literaturu, která se věnuje pouze samotné kapli. Spolu s dalšími autory sepsal pětidílný svazek knih, věnující se tématu Chřiby.¹⁶ Ve čtvrtém díle sleduje výstavbu kaple sv. Barbory.

O pokusu založení konventu trinitářů, jehož součástí měla kaple být, pojednává autor Dušan Foltýn v knize *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*¹⁷, která vyšla v roce 2005 v Praze.

---

¹² Jaroslav Petřů, *Státní hrad Buchlov*, Brno 1982 nestránkováno.

¹³ Jan Sedlák, *Buchlov a Buchlovice*, Brno 1993.

¹⁴ Bořek Žižlavský, Ničivé plameny na Buchlově, *Malovaný kraj* 4, 1997, s. 10-11.

¹⁵ Jiří Novotný - Bořek Žižlavský, *Kaple sv. Barbory a vrch Modla*, Libice nad Cidlinou 2004, nečíslováno.

¹⁶ Michal Baščan - Pavel Bezděčka - Jiří Jilík, et al., *Chřiby záhadné a mýtické*, Uherské Hradiště 2003.

¹⁷ Pavel Zahradník – Dušan Foltýn, Pokus o založení konventu bosých trinitářů při kapli sv. Barbory, in: Dušan Foltýn a kol., *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, Praha 2005.

3. HRAD BUCHLOV

Hrad Buchlov svým původem sahá do pozdní románské a časně gotické doby. Předpokládá se zde panské sídlo od 13. století.¹⁸ O Buchlově byla napsána řada publikací. Nachází se na význačném místě, což dokazují pazourkovité a keramické pravěké nálezy.¹⁹ Dobře situovaný hrad na vrchu mezi lesy přečkal jak husitské války, tak období válek mezi králem Jiřím z Poděbrad a Matyášem Uherským.²⁰ Jeho počátky jsou spojeny s pozdně románskou hutí velehradského kláštera. Na historické prameny nelze úplně spoléhat. První písemná zmínka pochází od Purkrabího Protivy z Buchlova z roku 1300.²¹

Patrně nejstarší část hradu tvoří východní věž, za kterou byl na obdélném půdorysu vybudován palác s prostorným sálem. Východní věž spolu s věží západní svírají hradby na severu. K ní přiléhají hospodářské budovy. V prvním patře se nacházela dnes jen částečně dochovaná hradní kaple.²² Ze stavebně historického průzkumu vyplývá, že v průběhu lucemburské doby byl k severní hradební zdi přistavěn jednopatrový palác. Ten byl ale zničen v roce 1468 za boje krále Jiřího z Poděbrad s Matyášem Korvínem. Koncem 15. století byly do vnitřního hradu vestavěny pozdně gotické místnosti. Přibližně uprostřed těchto reprezentačních prostor najdeme síň s pravoúhlým výklenkem, která později převzala funkci hradní kaple místo původní gotické svatyně.

Posledním zástavním držitelem hradu byl Adam z Cimburka. Prvními byli na počátku 15. století páni z Lichtenštejna. V roce 1511 padl do vlastnictví Archlebu z Boskovic a přestal být královským hradem. Jan Ždánský ze Zástřizl realizoval zhruba dnešní raně renesanční přestavbu hradu mezi lety 1540 – 1558.²³ Ve stavební činnosti pokračoval vzdělaný Jiří Zikmund ze Zástrčic, člen Jednoty bratrské. Po smrti jeho syna Miloty přešel hrad do vlastnictví rodu Petřvaldského. Jan Zikmund pán z Petřvaldu (1654-88) vybudoval první hradní bránu v r. 1663 a na protějším kopci postavil rodinnou hrobku, kostelík sv. Barbory. V stavební činnosti pokračoval Jan Dětrich z Petřvaldu (1688 – 1734), který nahradil dosavadní bránu dnešní branou barokní.

---

¹⁸ Vladimír Nekuda, Josef Unger, *Hrádky a tvrze na Moravě*, Brno 1981, s. 89.

¹⁹ Viz Novotný – Žižlavský (pozn. 15), nečíslováno.

²⁰ Viz Svoboda (pozn. 11) nestránkováno.

²¹ Miroslav Plaček *Hrady a zámky na Moravě a ve Slezsku*, Praha 1996, s. 109.

²² Viz Sedlák (pozn. 13) s. 35.

²³ Viz Plaček (pozn. 21), s. 110-111.

Stavební činnost byla od počátku 18. století směřována na buchlovský zámek. Nástupcem Jana Dětricha z Petřvaldu byl Karel z Petřvaldu (1734 – 51). Po smrti jeho syna přešel hrad díky sňatku jeho sestry Terezie do vlastnictví rodu Berchtoldů.²⁴ V rukou tohoto rodu zůstával hrad až do roku 1945, kdy byl převeden do majetku státu.²⁵

---

²⁴ Viz Svoboda (pozn. 11), nečíslováno.

²⁵ Viz Sedlák (pozn. 13) s. 43.

4. KAPLE SV. BARBORY

4.1. HISTORIE STAVBY KAPLE SV. BARBORY

Kaple sv. Barbory spolu s Holým kopcem, hradem Buchlovem patří k oblíbené lokalitě návštěvníků památek. Díky strategické poloze byl z daleka viditelný vrchol s pojmenováním Modla vyhledáván už v pravěku. Ve druhé polovině 1. tisíciletí př. n. l. se na nedalekém Holém kopci nacházelo menší sídliště slezsko platěnické kultury. Také na vrchu zvaném Modla bylo archeologickým průzkumem prokázáno osídlení už ze starší doby železné z 8. století př. n. l. Ve 4. století př. n. l. se na Modle usadili Keltové. Nejednalo se ale o klasické sídliště, nýbrž o jakési kulturní středisko²⁶, jak napovídá slovanský název Modla, který naznačuje pohanské obětiště. Název Modla bývá uváděn ve starší literatuře z 19. století a začátkem 20. Století.²⁷ V hovorové řeči je užíváno častější pojmenování Barborka podle kaple sv. Barbory.

Není zde žádný vodní zdroj, byly ale nalezeny stopy po tehdejší cisterně na dešťovou vodu, která sloužila v areálu hradiska jako náhrada za zdroj pitné vody. Nedostatek vody je také jeden z důvodů, proč u kaple nebyl vystavěn také plánovaný klášter. Na modle je doložena existence gotické kaple nebo kostelíka, o kterém máme první zmínku z roku 1412 a byl zřejmě založen v průběhu 13. století.²⁸ O původní svatyni se také dovídáme z tzv. černých knih buchlovského loveckého práva. Na místě dnešní kaple stávala původní křesťanská svatyně v raně gotickém slohu stejného zasvěcení, vystavěná patrně v 1. polovině 13. století. Tzv. Černé knihy vedly záznamy všech soudních sporů včetně peněžitých pokut či odvedení řemeslnických prací na opravě kaple sv. Barbory. Jako důkaz nám poslouží četné nálezy kamenných architektonických článků, které byly druhotně použity ve zdivu současné stavby.²⁹ Kamenické články můžeme vidět v jižní opěrné zdi poustevny nebo v dolních partiích stěn kaple a jejích nárožích.

Tehdejší propagátor trinitářského řádu^{30 31} na Moravě, bratr Václav od sv. Antonína, plánoval s bratry Janem Dětrichem a Amandem Petřvaldským z Petřvaldu

---

²⁶ Viz Novotný – Žižlavský (pozn. 15), nečíslováno.

²⁷ Ibidem, nečíslováno.

²⁸ Bořek Žižlavský, Povrchový průzkum hradiska na Modle, *Informační zpravodaj, Česká archeologická společnost*, prosinec 1995, s. 7-8.

²⁹ Viz Novotný – Žižlavský (pozn. 15), nečíslováno.

³⁰ Dušan Foltýn a kol., *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, Praha 2005, s. 128 – 130. Řeholní společenství bylo založeno Janem z Mathy a Felixem z Valois, roku 1198 schváleno papežem Inocencem

realizaci staršího záměru založit u kaple klášter.³² Základy budovy byly položeny, ale ze stavby sešlo. Patrně pro nedostatek vody a z dalších důvodů, které jsem již uváděla. Nelze vyloučit ani nedostatek financí potřebných pro nový objekt.

Roku 1673 byla kaple dokončena a již roku 1742 nastala rekonstrukce kupole, kterou provedl Zikmund Karel Petřvaldský. Dozvídáme se tak z listiny nalezené roku 1886³³ při renovaci vrcholku báně. Za císaře Josefa II. byla kaple roku 1784 na nějakou dobu uzavřena. Nadále sloužila jako pohřební kaple a následovala rekonstrukce v roce 1809. Dalšího uzavření se dočkala na počátku sedmdesátých let 20. století. Toto téměř dvacetileté období bylo překlenuto roku 1990 obnovením dvou tradičních poutí na svátek Nejsvětější Trojice v červnu a na svátek Nanebevzetí Panny Marie v srpnu.³⁴ Tradice poutí u sv. Barbory zajisté sahá až do období středověku. Původně se tu konaly dvě poutě za rok, a to druhou neděli po Velikonocích a na svátek sv. Barbory.³⁵

Když starší hrobky za rodu Berchtoldů v lodi kaple už nebyly dostatečné, byly rozšířeny hrobky pod sakristií a zároveň tak došlo k velkému zásahu do podoby kaple.

III bulou Operante diviane dispositionis Clementia. Mateřský klášter nového řádu byl zřízen v Cerfroid poblíž Paříže a za základ řádových pravidel byla zvolena řehole sv. Augustina. Na vykupování křesťanských zajatců byla uvolněna až třetina financí z pořádaných sbírek, druhá třetina na pomoc chudým a trpícím, zbytek pro potřebu řádu.

³⁰ Milan M. Buben, *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, Praha 2007, s. 236, 254 – 255. Řád se rozšířil z Francie do Španělska, Itálie, Portugalska, Německa a na Britské ostrovy, poté i do Rakouska a Polska. První trinitářský klášter v českých zemích byl založen v Praze po roce 1704. Na Moravě, konkrétně v Brně se řád snažil neúspěšně uchytit už v roce 1696. V 18. století průkopník trinitářů Václav z Valašska od sv. Antonína projevil snahu o založení kláštera hned dvakrát, vyjednáváním s Rudolfem Magnusem, svobodným pánem z Podstazkých z Prusinovic. U Valašského Meziříčí v roce 1704 a u Buchlova, v obou případech z realizace sešlo. Jeden z důvodů, proč se trinitář Václav bratr od sv. Antonína začal o kapli u Buchlova zajímat, byla nepochybně dispozice stavby. Znak řádu totiž obsahoval rovnoramenný kříž s vrchním svislým červeným ramenem a spodním vodorovným modrým ve stříbrném štítě. Trojice barev symbolizuje Nejsvětější Trojici. Barva stříbrná Boha Otce, barva modrá Spasitele a červená Ducha svatého.

³² Viz Zahradník - Foltýn (pozn. 17), s. 257.

³³ Viz Eichler (pozn. 3), s. 451. V listině čteme: „Anno salutis humanae 1672 hoc templum in loco, ubi antiqua capella olim a dominis baronibus de Lomnic sanctae Virginie t Martyri Barbarae dicata stetit, illmus dom. Hanuš Petřvaldský de Peterswald, dominus in Buchlov Žeravic, Stříle ket feudo Moštěnic sacrae o. r. majestatis consiliarius, judiciorum provincialium assessor et cibuli Hradištiensis cspitaneus, ex fundamento propriis suis sumptibus adifica i, nodum vero seu capitellum hoc ejusdem domina conjux illma domina Anna Maria Peterswaldská, nata comitissa de Serenyi suis expensis fieri et h e imponi pravit.

³⁴ Viz Novotný – Žižlavský (pozn. 15), nečíslováno.

³⁵ Michal Baščan, Pavel Bezděčka, Jiří Jilík et al., *Chřiby záhadné a mytické 4*, Uherské Hradiště 2004, s. 10.

Autor úpravy byl v roce 1910 stavitel Josef Schniak. Majitel Leopold II. na dostavbu dohlížel a trval na citlivém zásahu.^{36 37}

Zakladatel kaple byl Hanuš Zikmund z Petřvaldu (1626 – 1688),³⁸ krajský hejtman hradištského kraje, který převzal buchlovské panství krátce po smrti své matky Kunhuty z Petřvaldu, rozené ze Zástřizl. Po matce zdědil Buchlov spolu s Žeravicemi a po otci Střilky. Majetky brzy rozšířil koupí statku Roštín a získáním Horních a Dolních Moštěnic. V roce 1650 byl povýšen za věrné služby císaři do stavu svobodných pánů. Stal se císařským radou, přisedícím zemského soudu i lenního soudu olomouckého, v neposlední řadě a hejtmanem hradištského kraje i zemským sudím. Oženil se roku 1650 s Annou Marií, dcerou hraběte Gabriela Serényiho z Nového Světlova.³⁹

Mezi stavební aktivity Hanuše Zikmunda Petřvaldského z Petřvaldu patří první hradní brána Buchlova s bastionem a nádvořím, zdobená znaky Petřvaldů a Serényiů a stavební práce uvnitř hradního komplexu. Bohatý majitel buchlovského panství v roce 1672 přispěl větším zásahem. Rozhodl se ke stavbě rodinné hrobky. Původní kaple se stejným zasvěcením byla stržena a nahrazena novou kaplí na protějším kopci Modle v čistém manýristickém duchu. V blízkosti měl stát nevelký klášter mnichů trinitářů. Stavba byla z nejasných důvodů ukončena v počátcích a byly vybudovány pouze základy čestného dvora a sklep ve svahu.⁴⁰ Podle zpráv matriky zemřel v roce 1688 a

---

³⁶ Rostislav Koryčánek, *Kaple svaté Barbory*, 1997, nestránkováno.

³⁷ Viz Novotný – Žižlavský (pozn. 15), nečíslováno. V roce 1945 přešla kaple sv. Barbory na základě prezidentských dekretů do vlastnictví československého státu a o rok později společně s hradem Buchlovem zapsána do seznamu nemovitých kulturních památek. V druhé polovině padesátých let 20. století probíhala rozsáhlá rekonstrukce jejích interiérů. V roce 1989 zde byla provedena přípojka elektrického proudu, vybudován telefon a vodovod a konzervována šindelová krytina. Ke konci devadesátých let dostala kaple novou fasádu, její interiér byl vymalován a opatřen zabezpečovacím zařízením. V době těchto úprav byla nalezena v měděné věžní schránce originální latinská zakládací listina kaple z roku 1672.

³⁸ Jan Halada, *Lexikon české šlechty I. erby fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*, Praha 1994, s. 114 – 115. Petřvaldští z Petřvaldu je rod staré moravské vladyské rodiny povýšené do panského stavu. Jméno získali podle vlastnictví Petřvaldu na severu Moravy. Jeden z předků byl Petr, který měl ve vlastnictví Košátky a Proskovec a Jan, který držel Petřvald. Později Bernard přikoupil Zábřeh a Dětrich Račice. Dědic Jan byl odsouzen ke ztrátě majetku, který Karel Dietrichstein daroval olomoucké kapitule. Zchudlý rod obohatil až Diviš výhodným sňatkem. V roce 1763 rod vymírá po meči Bernardem Janem a po přeslici koncem století. Ve znaku rodu Petřvaldů je usazen ve zlatomodrém štítu stříbrný páv.

³⁹ Petr Mašek, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*. Díl II N-Ž, Praha 2010, s. 75.

⁴⁰ Ibidem, 87-89.

jeho manželka Anna Marie o deset let později. Z šesti společných dětí se dospělého věku dožili pouze dva synové.⁴¹

Stavbu kaple pojal v tehdy aktuálně stavebním stylu pozdně moravského manýrismu s typickým raně barokním půdorysem řeckého kříže a završena centrální kupolí. Svým typem je možno kapli zařadit ke stavbám severoitalské oblasti. Za baronů Petřvaldských z Petřvaldu se stal objekt rodinnou hrobkou. Hrobky pánů z Petřvaldu se nacházejí pod bočními oltáři. Berchtoldové⁴² našli svůj poslední odpočinek pod hlavním oltářem a sakristií.⁴³

Podle latinsky psané pergamenové listiny nalezené při opravě kaple v roce 1998 v měděné makovici věže byla stavba dokončena roku 1672. V listině čteme: *“Roku lidské spásy tisícího šestistého sedmdesátého druhého... tento kostel na místě, kde stála stará kaple, kdysi věnovaná od pánů baronů z Lomnice svaté panně a mučednici Barboře, nechal postavit od základu na své náklady nejjasnější pán, pan Hanuš Zikmund Petřivaldský..., tuto však kuličku neb makovičku nechala na své útraty zhotovit a sem vložit jeho paní manželka, nejjasnější paní, paní Anna Marie Petřivaldská, rozená hraběnka ze Sereni...”*⁴⁴

Jméno architekta je dosud sporné. Ve většině literatury se jméno autora vůbec neobjevuje. Pokud ano, nabízí se častěji zmiňované jméno italského císařského architekta Giovanni Pietro Tencalla,⁴⁵ který pracoval ve službách olomouckých biskupů. S jeho prací se setkáme například ve Vídni nebo v Kroměříži.⁴⁶ Jde však pouze o teoretickou úvahu. K přesnému určení autora chybí pramenný materiál. Rostislav

---

⁴¹ Bořek Žižlavský, *Buchlov, historie a příběhy hradu*, Hýsly 2006, s. 87.

⁴² Viz Jan Sedlák (pozn. 13), s. 19. Rod hrabat Berchtoldů pocházel z Tyrol a na Moravě se usadili počátkem 17. století, kdy doktor práv, Jakub Berchtold koupil panství Uherčice, Vranětín a Pulice ve Znojemském kraji. Leopold hrabě Berchtold se narodil 19. července 1759 ve Stráži nad Nežárkou, jako syn Prospera hraběte Berchtolda a Terezie, svobodné paní Petřvaldské z Petřvaldu.

⁴³ Viz Novotný – Žižlavský (pozn. 15), nečíslováno.

⁴⁴ Viz Baščan, Pavel Beděčka, Jiří et al. (pozn. 35.) s. 8.

⁴⁵ Ondřej Jakubec - Marta Perůtková - Ondřej Zatloukal, *Historický a kulturní vývoj olomoucké arcidiecéze*, in: Marek Perůtka (ed.), *Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži*, Kroměříž 2011, s. 19, 45. Pro biskupa Karla z Lichtensteinu – Castelkorna (1664 – 1695) koncem života pracoval architekt Filiberto Luchese (1606 – 1666) a také Lucheseho dlouholetý přítel a mladší spolupracovník Giovanni Pietro Tencalla (1629 Bissone – 1702 Bissone), který po Lucheseho smrti převzal zakázku na budování nové reprezentativní zahrady v dnešní Kroměříži. Biskup pomáhal obnovovat dvorskou kulturu ve svých rezidencích v Olomouci, Kroměříži nebo ve Vyškově a podporoval rozsáhlé rekonstrukce církevních institucí.

⁴⁶ Viz Baščan, Pavel Beděčka, Jiří et al. (pozn. 35.) s. 8 – 9.

Koryčánek⁴⁷ se v otázce autorství přiklání k moravskému architektu Janu Křtiteli Ernovi. Poukazuje na četné blízké stylové prvky, které používal v doložených stavbách a které byly použity i v kapli sv. Barbory.

4.2. POPIS KAPLE SV. BARBORY

Volně stojící kaple centrálního půdorysu na dispozici rovnoramenného kříže, jenž byl i znakem trinitářů, má pravoúhle uzavřená ramena. Nad křížením je kaple završena oktogonální kupolí s lucernou⁴⁸ sloužící jako zdroj světla, která je částečně posazena do hřebenů střech a tím ji překrývají. Kupole je zevně i zevnitř osmiboká.⁴⁹ Nad ramena kříže se nachází oratoře otevřené do krovu. Průčelí kaple je obráceno k hradu a je členěno pilastry s toskánskou hlavicí nesoucí zalamovanou římsu. Hlavní portál lemují kamenná šambrána s rozetami, mezi kterými je rytý letopočet 1673. Nad soklem svírají dvě ramena erb s korunou se znaky stavitelů Hanuše Zikmunda Petřvaldského a jeho manželky Anny Marie Serényiové.⁵⁰ Nad portálem je okno zdobené rozetami s kamenným lemováním. V horní části mezi pilastry jsou zdvojená čtvercová okna. Tento prvek kopíruje všechny strany. V pilastrech v úrovni středového okna jsou konkávně vyhloubeny dva výklenky. Venkovní vchod pod sakristií vede do hrobky a je zdoben kamennou šambránou s podobnými prvky objevujícími se na hlavním vstupu. Nad dveřmi je umístěn také erb s letopočtem 1910.

Interiér je utvářen pěti shodnými čtverci, tedy prostorem pod kupolí a přiléhajícími ramena kříže, které jsou zaklenuty křížovou klenbou. Jednotlivá ramena oddělují od prostoru pod kupolí mohutné oblouky navazující na rohy pilířů s toskánskou hlavicí. V severozápadním rohu je umístěno točité schodiště, po kterém vyjdeme na vnitřní ochoz. V severovýchodním rohu je přistavěna pravoúhlá sakristie. Jak

---

⁴⁷ Viz Koryčánek (pozn. 36), nestránkováno.

⁴⁸ Petr Voit, *Pražské Klementinum*, Praha 1990, s. 35. Osmiboký tambur kupole najdeme taktéž v Kostece sv. Salvátora v Klementinu, kde se i přes četné úpravy zachovala raně barokní kompozice s lizénami se štukovou výzdobou kole půlkruhově zakončených oken. Základní kámen byl položen roku 1578 v místech bývalého kostela sv. Bartoloměje.

⁴⁹ Jinak tomu je například v jezuitském kostele Il Gesú v Římě, kde je kupole zevně osmiboká, ale vevnitř kulatá. Podobný příklad takové kopule je i u nás na sv. Kopečku u Olomouce.

⁵⁰ Levá polovina erbu se znakem Serényiů, který má v pravém poli hada s korunou, čelem otočený ke středu. V levém poli je mřížka, nad kterou je zachycen korunovaný Pegas. V pravé polovině je zobrazen znak Petřvaldů z Petřvaldu s vyobrazením páva.

můžeme vidět na půdorysu z roku 1904 od Augusta Prokopa, byla na jižní straně zbudovaná jednoduchá stavba, tzv. poustevna.

Za baronů Petřvaldských z Petřvaldu sloužila stavba jak rodová hrobka, v níž byli pohřbeni i poslední majitelé panství, hrabata Berchtoldové z Uherčic.⁵¹ Hrobky pánů z Petřvaldu najdeme pod bočními oltáři, hrobky Berchtoldů pod hlavním oltářem a sakristií. Nejstarší z náhrobků je pod chórovou emporou z roku 1580 a patří Anně Švíkové z Lukonos, manželce Jaroslava Valkona z Adlaru. Tento renesanční náhrobek byl nalezen v hloubce asi jednoho metru při kopání rýhy pro vodovodní potrubí v roce 1969 a v roce 1990 byl instalován do kaple.⁵² Náhrobky představují nejvýznamnější mobiliář kaple. Obdélný nápisový náhrobník má v horní části vytesán oválný nízký reliéf erbu s rakem a čtyřmi rozetami v rozích. V dolní části je vytesán český nápis gotickou minuskulou: „*Leta pane 1580 w strze / du ponedeli (mi) s (e) rikor / pan Buh powolati rac (il) / vrozenau pani annu sw / ikownu z likonos manzelk / pana yaroslawa walkouna / z adlaru: polozeno telo w tomto.*“ Miroslav Pavlů se ve svém článku domnívá, že náhrobník mohl původně pocházet ze starého kostelíku svaté Barbory, stojící až do poloviny 17. století na vrchu Modle.⁵³

U postranního oltáře na pravé straně je umístěn barokní náhrobek nejbohatšího a též posledního potomka rodu Petřvaldů Bernarda Jana Nepomuka Petřvaldského z roku 1763.

Hlavní oltář z přelomu 17. a 18. století sem byl přivezen z kláštera na Velehradě, zrušeného roku 1783. Naopak původní oltář byl v roce 1923 přesunut do farního kostela

---

⁵¹ Viz Novotný – Žižlavský (pozn. 15), nečíslováno. V hrobce pod kaplí odpočívají: Josef (1606-1673), generální komisař trinitářského řádu, rodem Španěl, Hanuš Zikmund Petřvaldský (1626-1688), stavitel nové kaple sv. Barbory, Anna Marie Petřvaldská, rozená Serényiová (+1678) s třemi dětmi, Anežka Eleonora Petřvaldská, rozená z Collony-Felsu (1672-1716), Jan Dětřich Petřvaldský (1658-1734), Zikmund Karel Petřvaldský (1693-1751), Marie Krescencie Petřvaldská, rozená Schratzenbachová (1700-1755), Bernard Jan Nepomuk Petřvaldský (1734-1763), Marie Terezie Berchtoldová, rozená Petřvaldská (1727-1768), Leopold František Xaver Berchtold (1759-1809), Walburga Hartigová, rozená Berchtoldová (1829-1856), Antonín Berchtold (1801-1864), Zikmund I. Berchtold (1799-1869), Ludmila Berchtoldová, rozená Vratislavová z Mitrovic (1808-1869), Josefína Gabriela Berchtoldová, rozená Trauttmansdorfová-Weinsberg (1835-1894), Zikmund II. Samuel Corsin Berchtold (1834-1900), Adalbert Berchtold (1895-1906), Leopold II. Berchtold (1863-1942).

⁵² Ibidem, nečíslováno.

⁵³ Miroslav Pavlů, Buchlovský náhrobník Anny Švíkové z Lukonos – erb a osudy levínských Švíků na Moravě, *Zpravodaj Klub genealogů a heraldiků Ostrava Domu kultury ROH VŽSKG*, ROK, číslo 30 – 31, s. 1 – 4.

v Buchlovicích.⁵⁴ Tento oltář zasvěcený Panně Marii zdobí umělecky nejkvalitnější náhrobky. Na epištolní straně stojí empírový náhrobek významného učenice Leopolda Františka Xavera Berchtolda z roku 1809. Náhrobek je tvořen pískovcovým obeliskem, bronzovým medailonem s reliéfní bustou, girlandou a erbem. Na evangelijní straně oltáře najdeme klasicistní náhrobek jeho syna Zikmunda I. Berchtolda, který zemřel roku 1869. Nad náhrobkem je mramorová deska připomínající jeho dceru Walburgu, provdanou Hertigovou, která zemřela v šestinedělí ve věku dvaceti šesti let.⁵⁵

V levé boční kapli sv. Ludmily je umístěn náhrobek Zikmunda II. Samuela Corsina Berchtolda, zemského a říšského poslance panské sněmovny a hlavního porotce u krajského soudu a jeho manželky Josefíny Gabriely Trauttmansdorffové – Weinsberg.⁵⁶ Do bílého žilkového mramorového náhrobku byl instalován barevně glazovaný terakotový reliéf Madony s žehnajícím Ježíškem. Zikmundův syn Leopold II. z Berchtoldu, milovník umění, jej zakoupil v Paříži v roce 1900.⁵⁷ Jedná se o kvalitní renesanční dílo z florentské dílny rodiny della Robiů, které vytvořil poslední reprezentant umělecké rodiny Giovanni della Robia, narozený 8. 5. 1469. Dílo s největší pravděpodobností vzniklo v posledních letech jeho tvorby.⁵⁸ Pozorujeme typickou robbiovskou barevnost v kontrastu bílého reliéfu na jasně modrém pozadí. Modré pole je lemováno pestrou vegetabilní a ovocnou plastickou girlandou z dvacátých let 16. století⁵⁹ Reliéf spočívá na římsce nesené třemi konzolami. Na spodním soklu se nachází hlava okřídleného andílka mezi malovanými znaky, vlevo symbol Ducha svatého, vpravo kalich s hostií. Na pravé straně tabule je latinský nápis o úmrtí Zikmunda Berchtolda. Tabule na levé straně je prázdná.

Pod stavbou byly vybudovány čtyři hrobky, které nahradily do této doby používanou kryptu pod kostelem sv. Alžběty v Buchlovicích. Za hlavním vstupem najdeme zapuštěnou kamennou desku, která kryje vstup do hrobky. Zde odpočívají mniši řádu sv. Františka, kteří dbali o údržbu stavby.⁶⁰ Až do třicátých let 20. století bydleli ve zdejším přístavku, tzv. poustevně.⁶¹ Mniši působící v kapli sv. Barbory a

---

⁵⁴ Viz Novotný – Žižlavský (pozn. 15), nečíslováno.

⁵⁵ Ibidem, nečíslováno.

⁵⁶ Viz Sedlák (pozn. 13), s. 57-58.

⁵⁷ Viz Novotný – Žižlavský (pozn. 15), nečíslováno.

⁵⁸ Jaroslav Petrů, Dílo Giovanni della Robbia na Buchlově, in: *Umění*, Praha 1973, s. 154 – 156.

⁵⁹ Viz Sedlák (pozn. 13), s. 58.

⁶⁰ Viz Baščan, Pavel Beděčka, Jiří et al. (pozn. 35.) s. 9.

⁶¹ Viz Sedlák (pozn. 13), s. 58.

na hradě Buchlově pocházeli z uherskohradištského františkánského kláštera, který nyní slouží jako státní okresní archiv.⁶² Venkovním vstupem pod sakristií se dostaneme do hrobky hrabat Berchtoldů zbudované počátkem 20. století. Jako poslední zde byl pohřben v listopadu 1942 Leopold II. Berchtold, tamější významný představitel rakousko-uherské politické scény před první světovou válkou a v prvních válečných letech.⁶³

Vnitřní vybavení kaple je barokní. Kazatelna z poloviny 18. století je kvalitně řemeslnicky zpracovaná, řezaná a zlacená. Varhany převezené ve třicátých letech 20. století z buchlovického farního kostela byly bohužel poničeny při jednom z vloupání v roce 1969.⁶⁴ Stěny kaple zdobí dominantní čtveřice posmrtných portrétů v lehce podživotní velikosti členů rodiny Berchtoldů z druhé poloviny 19. století od uherskohradištského malíře Františka Dorazila. V minulosti byly k vidění v druhém patře bývalé pozdě gotické východní věži Buchlovského hradu.⁶⁵

25. června 1896 vypukl požár následkem úderu blesku. Následovaly větší opravy. Požár napadl veškeré šindelové střechy s trémovým krovem a padající zvon z roku 1654 prorazil strop nad hlavním oltářem. Hasiči na místo dorazili až v době, kdy téměř nebylo co hasit, protože ve stejnou dobu neuvěřitelnou shodou náhod hořel z podobných důvodů i hrad Buchlov.⁶⁶ Způsobená škoda byla znatelná, avšak díky zájmu majitelů získala kaple už do konce roku střechu původní.⁶⁷

Dnes jsou v poschodí kaple k vidění dlouhodobé výstavy. Jedna z nich je expozice grafických děl místního rodáka, katolického kněze P. Arnošta Hrabala. Další se zaměřují na historii kaple sv. Barbory.

V blízkosti dvou cest vedených na vrchol kopce ke kapli sv. Barbory stojí sloup s Pietou, lidmi nazývaný Panna Marie Bolestná. Pochází snad z druhé poloviny 18. století,⁶⁸ přesné stáří však z pramenů nevyhledáme. Na čtvercovém dvoustupňovém podstavci se tyčí čtverhranný pilíř s nápisem v oválném rámu: POZORUJTE A VIZTE

---

⁶² Viz Novotný – Žižlavský (pozn. 15), nečíslováno.

⁶³ Ibidem, nečíslováno.

⁶⁴ Ibidem, nečíslováno.

⁶⁵ Ibidem, nečíslováno.

⁶⁶ Viz Baščan, Pavel Beděčka, Jiří et al. (pozn. 35.) s. 9 – 10.

⁶⁷ Bořek Žižlavský, Ničivé plameny na Buchlově, *Malovaný kraj*, 1997, č. 4, 1997, s. 10-11

⁶⁸ Bořek Žižlavský, Sochy svatých na Modle, *Vyprávění o křížích, sochách a božích mukách v Buchlovicích*, Buchlovice 2000, s. 32.

JELI BOLEST JAKO BOLEST MOJE. Pilíř je zakončen ozdobnou hlavicí s volutami a vytesaným rovnoramenným křížem. Na hlavicí je usazena Pieta, která je dnes ve špatném stavu. Panna Marie přidržuje v levé ruce bezvládné tělo Ježíše, pravou ruku má složenou na prsou.⁶⁹

V prostoru vedle kaple, v místě kde se měl původně nacházet trinitářský klášter, stojí značně poškozená socha sv. Panny Marie s dítětem patrně z přelomu 17. a 18. století.⁷⁰ Na dvoustupňovém čtvercovém podstavci a vysokém štíhlém kamenném sloupu stojí v přiléhavém šatě Madona s Ježíškem v pravé ruce.

---

⁶⁹ Ibidem, s. 32.

⁷⁰ Ibidem, s. 32.

5. SAKRÁLNÍ STAVBY NA PŮDORYSU ŘECKÉHO KŘÍŽE

Kořeny centrální dispozice jako takové hledejme již v raně křesťanské architektuře. Zprvu jsou křesťané pronásledováni, až za císaře Konstantina se křesťanství stává roku 313 ediktem milánským státním náboženstvím. Po oficiálním uznání nechává císař stavět honosné chrámy. Základním architektonickým typem nově vznikajících staveb jsou centrály na půdorysu kruhu, oktogonu nebo řeckého kříže.

Centrální půdorys byl odjakživa spjatý se zasvěcením sv. kříže a mariánským kultem.⁷¹ Častěji používaný pro malé kaple, nebo kostely speciálního charakteru, například votivní, kde nebylo plánované umístění soukromých oltářů.⁷² Centrální dispozice byla užívána u řady románských památek, většinou na půdorysu kruhu, tak i u památek gotických s užitím půdorysu ve tvaru polygonu, čtverce nebo kříže.⁷³ Níže se věnuji uplatnění půdorysu řeckého kříže v sakrálních stavbách v českých zemích a v Evropě, s důrazem na Itálii, která byla vzorem pro další generace. Řecký kříž má na rozdíl od latinského kříže všechna ramena stejně dlouhá.

---

⁷¹ Jarmila Krčálová, *Centrální stavby české renesance*, Praha 1974, s. 5.

⁷² Michael Raeburn a kol., *Dějiny architektury*, Praha 1993, s. 128 – 131.

⁷³ Viz Krčálová (pozn. 70), s. 5.

6. SAKRÁLNÍ STAVBY NA PŮDORYSU ŘECKÉHO KŘÍŽE V EVROPĚ

Důležitou roli ve vývoji a formování centrálních renesančních staveb měly traktáty předních italských teoretiků, které kladly důraz na určité typy půdorysů. Značný význam u sakrálních staveb měla centrální dispozice, která ale narážela na problémy související s provozem křesťanského kultu. Proto byla realizace těchto staveb uplatňována spíše u drobnějších kaplí, kde liturgické nároky nebyly tak vysoké.⁷⁴ Plán centrální stavby kostelíka S. Maria degli Angeli ve Florencii pod vedením Fillippa Brunelleschiho z roku 1434 byl klíčový pro italské centrální stavby vůbec. Návrh byl podnětný pro Giuliana da Sangallo i Leonarda da Vinciho, kteří se problému věnovali.⁷⁵ Leon Battista Alberti sepsal kolem roku 1450 jako jeden z prvních pojednání o architektuře v díle *De re aedificatoria*.⁷⁶ Kruh byl mnoha teoretiky doporučen jako ideální forma půdorysu nebo pro tvar kupole, jakožto symbol sféry nebeské. Podle Albertiho má architekt nacházet řád harmonie a symetrie v přírodě. Je inspirován dílem Aristotelových a Vitruviovým. Proto hledal renesanční člověk 15. a 16. století harmonii v kruhu. Francesco di Giorgio vidí kruh jako symbol Boha. Pro Sebastiana Serlia je kruh nejdokonalější tvar z dvanácti základních tvarů kostela. Vitruviův harmonický chrám odráží proporce lidského těla. Leonardo da Vinci tuto ideu ilustruje tak, že postavu vpisuje do kruhu.⁷⁷ Na Albertiho ideu navazuje Andrea Palladio ve spise *Čtyři knihy o architektuře* z roku 1570. Za nejkrásnější tvary považuje ty okrouhlé čtyřúhelníkové, jednoduché a pevné zároveň. Jsou připisovány Slunci a Měsíci, ale také Vestě, bohyni Země, živlu, který je také kulatého tvaru.⁷⁸ Kruh jako dokonalý obrazec uzavřen jedinou hranicí bez začátku a konce, centrální stavba jako ozvěnou vesmíru. Tento centrální útvar je zhmotněním idejí dávných myslitelů užívaný dodnes.

Popularita centrální dispozice vzrostla v italské renesanci. Spatřujeme ji v návrzích Brunelleschiho sakristie z dvacátých let 15. století pro Medicejské v San Lorenzo nebo v kapli soupeřícího rodu Pazziů v Santa Croce ze stejného desetiletí. V obou případech byly církevní stavby v toskánské architektuře velmi originální.⁷⁹

---

⁷⁴ Toman Rolf, *Umění italské renesance: architektura, sochařství, malířství, kresba*, Praha 1996, s. 132 – 133.

⁷⁵ Viz Krčálová (pozn. 70), s. 6.

⁷⁶ Leone Battista Alberti, *Deset knih o stavitelství*, Praha 1956.

⁷⁷ Viz Krčálová (pozn. 70), s. 7 - 8.

⁷⁸ Andrea Palladio, *Čtyři knihy o architektuře*, Praha 1958, s 224 – 225.

⁷⁹ Viz Raeburn a kol. (pozn. 71), s. 128 – 131.

Byzantský motiv krychle s kupolí Brunelleschi znal například ze středověkého baptisteria v Padově.

Vrcholné užití centrálního typu stavby nastalo v době, kdy byl právě řecký kříž použit v Bramanteho návrhu⁸⁰ pro nový chrám svatého Petra.⁸¹ 18. dubna 1506 byl položen základní kámen ke stavbě.⁸² Bramante pro chrám sv. Petra již ve svém prvním návrhu zvolil centrálu, konkrétně půdorys řeckého kříže. Tím přejímá typickou formu sakrální stavby, která byla nejobvyklejší v antice.⁸³ Centrála s vystupujícími apsidami, se čtyřmi malými kupolemi a jednou velkou centrální kupolí. Tato kompozice vychází z opakování jednoho základního prvku v odlišném měřítku.⁸⁴ V roce 1513 však umírá papež Julius II. a o rok později i Bramante. Nástupcem na post papeže se stal Lev X. vlastním jménem Giovanni de' Medici, který zvolil nového hlavního stavitele v roce 1514 mladého Raffaela.⁸⁵ Ten upravuje půdorys na tvar latinského kříže, aby dosáhl působení prostoru. V čele projektu se střídá řada jmen. Až Antonio Sangallo dispozici opět změnil na řecký kříž, dle plánů Raffaela. Michelangelo přijal půdorys řeckého kříže a začal s výstavbou mohutné kupole. Po roce 1607 Maderna změnil centrální půdorysný typ na podélný. Také vybudoval nové průčelí, které později dokončil Bernini,⁸⁶ spolu s kolonádou na náměstí. Chrám sv. Petra ovlivnil řadu umělců a stal se vzorem množství zdařilých realizací.⁸⁷

Začátkem 16. století dosáhla renesanční architektura včele s Bramantem vrcholné úrovně, styl se postupně rozšířil do celé Evropy. Neustálý vývoj, hledání nových antických zdrojů a snaha o originalitu vyvrcholily v manýrismus. Jako reakce na probíhající manýrismus se v Římě kolem roku 1600 formovalo barokní umění. Dynamické baroko vytvářelo často složité půdorysy. Zdi byli konkávně i konvexně

---

⁸⁰ Viz Rolf (pozn. 73), s. 132 – 133. Kolem roku 1508 byl zhotoven návrh kostela Santa Maria della Consolazione v Todí. Stavba nese půdorys čtverce se třemi polygonálními a jednou půlkruhovou apsidou s kupolí, jež se nápadně podobá mladším studiím Leonarda da Vinciho. Jméno autora je sporné, patrně Cola z Caprola zahájil stavbu, která vychází z návrhu Bramanteho centrální dispozice pro chrám sv. Petra.

⁸¹ Ibidem, s. 131 – 132.

⁸² René Huyghe, *Umění renesance a baroku*, Praha 1970, s. 159 – 160.

⁸³ Viz Rolf (pozn. 73), s. 130 – 131.

⁸⁴ Viz Huyghe (pozn. 81), s. 159 – 160.

⁸⁵ Jaromír Sopouch – Hana Sopouchová, *Za památkami Říma a Vatikánu*, Brno 1991, s. 65 – 67.

⁸⁶ Viz Huyghe (pozn. 81), s. 159 – 160.

⁸⁷ Ibidem, s. 160. Kostel Santa Maria di Carignano z roku 1552 v Janově v jisté podobě navazuje na dispozici Bramantova a Michelangelova návrhu pro chrám sv. Petra. Autorem projektu je Michelangelův obdivovatel Galeazzo Alessi.

zprohýbány, čímž vzniká hra světla a stínu a půdorys řeckého kříže tím získal novou podobu.⁸⁸

SANTA MARIA DELLE CARCERI V PRATU

Kostel Santa Maria delle Carceri je stavba chrámového typu s centrálním půdorysem s malou kupolí, kterou provedl Giuliano da Sangallo v Pratu.⁸⁹ Ramena stavby jsou přísně pravoúhle uzavřena a nesou valenou klenbu. Hlavní oltář byl navržen autorem projektu a nese fresku Madony s dítětem.

Na místě kostela stála původně malá kaple s obrazem Madony.⁹⁰ *“Jakési malé děvčátko zahlédlo jednou v Mariiných očích slzy. Příhodu, o níž okamžitě všem vyprávělo, potvrdili také další svědci, mezi nimi i zvoník nedalekého kostela. Město se shodlo na tom, že musí být k uctění zázračného obrazu vystavěn kostel, jehož architekt by měl být vybrán ve veřejné soutěži”*⁹¹ Vítězný architekt však projekt nerealizoval. Lorenzo de' Medici stavbou chrámu pověřil již jmenovaného Giuliana da Sangallo. Kostel neměl komplikované liturgické nároky a tak architekt vyprojektoval centrální stavbu pod vlivem návrhů od Leonarda a Bramanteho.⁹² Sangallo pocházel z rodiny architektů. Jeho bratr Antonio da Sangallo starší byl architektem stejně jako jeho synovec Antonio da Sangallo mladší, syn Antonia. Kostel v Pratu patří k jeho nejzajímavějším realizacím. Se stavbou započal v roce 1485 a o pár let později v roce 1506 ji přerušil. Idea půdorysu ve tvaru řeckého kříže pramení z Brunelleschiho tradice centrálně rozvržených staveb, ale také z Albertiho plánu pro kostel S. Sebastiano v Mantově.⁹³

---

⁸⁸ Tato metoda byla využita například ve vrcholně barokním kostele sv. Lukáše a sv. Martiny od architekta Pietra da Cortona. Chám vystavěn v letech 1635-50 na půdorysu rovnoramenného kříže má konvexně vypjaté ramena. Jeho interiér je bohatě dekorativně vybaven. Taktéž zkosená nároží v kostele S. Lorenzo v Turíně má Guarino Guarini konvexně vypouklá. Půdorys chrámu z let 1668- 1687 tvoří osmiúhelník vepsaný do čtverce s prohnutými stěnami. Nad křížením a presbytářem najdeme celkem dvě kupole.

⁸⁹ Peter Murray, *The architecture of the Italian Renaissance*, London 1963, s. 102 – 104.

⁹⁰ Viz Rolf (pozn. 73), s. 112.

⁹¹ Ibidem, s. 112 – 113.

⁹² Viz Murray (pozn. 88), s. 102.

⁹³ Ibidem, s. 102 – 104.

V roce 1518 pokládá Giulianův mladší bratr Antonio da Sangallo starší základní kámen ke kostelu Madonna di San Biagio v Montepulciano. Svým půdorysem řeckého kříže napodobuje Bramantův návrh sv. Petra a připojuje jednu apsidu.⁹⁴ Chrám vybudovaný na místě staršího kostela s centrální antikizující kupolí měl být bohatší ještě o věže na koncích všech ramen, ale realizována byla pouze jedna.

Geometricky prostý tvar kříže byl obzvlášť vhodný pro architekturu v Benátkách, kde volně navázal na stavební styl používaný v nejstarších benátských kostelích.⁹⁵ Až do 16. století patřila k nejvlivnějším vzorům právě bazilika svatého Marka v Benátkách. Byzantizující centrála s pěti kupolemi byla stavěna na půdorysu řeckého kříže od poloviny 11. století a dokončena na počátku 13. století. Stala se předlohou benátské sakrální architektury především pro četné raně renesanční kostely.⁹⁶ Nachází se na náměstí sv. Marka vedle Dóžecího paláce. Unikátní vzhled monumentální baziliky s byzantským vlivem překypuje velkolepostí exteriéru i interiéru.

KOSTEL S. TOMMASO DI VILLANOVA V CASTELGANDOLFO

Berniniho kostel S. Tommaso di Villanova se nachází na menším náměstíčku v italském městě Castel Gandolfo, ležícím jihovýchodně od Říma, kde se nachází také papežská rezidence. Vznik stavby datujeme mezi lety 1658 – 1661. Vzhled plně odpovídá dobovému chápání renesančního chrámu. Příbuznost s těmito pozdějšími kostely vidíme v jednoduchém poměru stran. Ramena kříže jsou přísně pravoúhle uzavřena, podobně jako v kostele Santa Maria delle Carceri v Pratu od Giuliana da Sangallo, kde můžeme shledávat inspirační zdroj. Obě zmiňované stavby spojuje také připojení levé stěny ke konventu. Kupole se stává dominantou celé architektury, ve srovnání s renesančními chrámy se však vyťahuje dál do výšky. V zadní části nalezneme vstup do krypty.⁹⁷

Volba centrálního řešení stavby byla zcela záměrná vzhledem k menšímu náměstí, které Berninimu nedovolilo uplatnit obdélníkovou dispozici prostoru. Fasáda

---

⁹⁴ Viz. Rolf (pozn. 73), s. 133.

⁹⁵ Viz Raeburn a kol. (pozn. 71), s. 128 – 131.

⁹⁶ Ibidem, s. 157 – 158.

⁹⁷ Tod Marder, *Bernini and the art of architecture*, New York – London – Paris 1998, s. 213.

působí spíše jednoduše a střídě v souladu s papežským letním sídlem, kterého je součástí. Je zdobena dvojitými pilastry a dalšími detaily, jako jsou těžké dveře s trojúhelníkovým štítem napovídají pozdějšímu datumu výstavby. Bernini hledal inspiraci v chrámu sv. Petra, odkud přebíral žebrovou klenbu nad křížením.⁹⁸ Chrám byl vyzdoben mimo jiné medailony s výjevy ze života sv. Tomáše z Villanovy, jenž byl řeholník augustiniánského řádu.⁹⁹

---

⁹⁸ Rudolf Wittkower, *Art and Architecture in Italy 1600–1750*, London 1958.

⁹⁹ Viz Marder, (pozn. 96), s. 218.

7. SAKRÁLNÍ STAVBY NA PŮDORYSU ŘECKÉHO KŘÍŽE V ČESKÝCH ZEMÍCH

Prvky renesančního slohu se u nás začaly pozvolna objevovat na sklonku 15. století. Od druhé poloviny 16. století již nalézáme manýristické tendence, obzvláště v rudolfínské době. Rudolf II., milovník a sběratel umění, na svém dvoře shromažďoval i umělce z různých evropských zemí. Moravská architektura 17. století byla značně ovlivněna manýrismem přicházejícím z Itálie přes Vídeň prostřednictvím architektů italské školy. Formováním průčelí konkávnými a konvexními prvky inspiroval Guarino Guarini i českou barokní scénu.

KAPLE SV. ALŽBĚTY V BUCHLOVICÍCH

Mezi lety 1650 – 1680, tedy v době výstavby kaple sv. Barbory, bylo barokně přestavěno východní průčelí kaple sv. Alžběty v Buchlovicích z 1. poloviny 16. století. V minulosti sbor Jednoty bratrské dnes slouží jako smuteční obřadní síň. Dobu přestavby dosvědčuje alianční znak Hanuše Zikmunda Petřvaldského a jeho manželky Anny Marie Serenyiové s korunkou, jež je umístěn nad novým vchodem východní stěny stavby. Průčelí je členěno čtyřmi pilastry na soklech. Niky po stranách zdobí konchy se vzorem lastury. Vchod lemuje jednoduchá kamenná pravoúhlá šambrána. Přestože jsou patrné podobnosti s průčelím kaple sv. Barbory, shody podléhají dobovému stavebnímu stylu. Proto není možné stavbu připsat stejnému autorovi.¹⁰⁰ Kaple se nachází v blízkosti místního hřbitova. Z jižní strany vidíme šestiboký presbytář s úzkými vysokými okny ve stěnách. Pod kaplí se nachází krypta, v níž jsou pohřbeni příslušníci rodu Zástřizlů zemřelí v letech 1580 – 1614, tak později i Petřvaldové v letech 1644 – 1660.¹⁰¹

---

¹⁰⁰ Viz Koryčánek (pozn. 36), nestránkováno.

¹⁰¹ Magdalena Čoupková – Martin Žižlavský, *(1622) 1670 – 1950 (1998) dílčí inventář*, FÚ Buchovice, Uherské Hradiště 2009. Uloženo ve Státním okresním archivu Uherské Hradiště.

KAPLE SV. ŠTĚPÁNA V MIKULOVĚ

Na tehdejší hoře Tanzberg nad Mikulovem, dnešní Svatý kopeček, byl 2. července roku 1623¹⁰² položen základní kámen pro kostel sv. Šebestiána, podle italského vzoru na památku obětí morové epidemie z předešlého roku. O tři roky později nechal stavebník kaple kardinál F. Ditrichštejn vyzdobit cestu ke kostelu volně stojícími sochami.¹⁰³ Po šesti letech přibyla ke kapli ještě zvonice se dvěma zvony, která roku 1663 vyhořela.¹⁰⁴ Původní kaple z důvodu poničení bleskem a následným požárem ve stejném roce byla rovněž přestavěna. Nová kaple vystavěná v letech 1672 – 1679 se dochovala.¹⁰⁵ Začátkem 18. století přibyla k hlavnímu oltáři sakristie. Za josefínských reforem roku 1863 byl kostelík zrušen, však díky nové komisi roku 1863¹⁰⁶ byl opět obnoven. Autor stavby doložen není, však vzhledem k tehdejší přítomnosti G. G. Tencalli v Mikulově se uvažuje právě o něm.¹⁰⁷ K centrální stavbě na půdorysu rovnoramenného kříže přiléhá čtyřboká sakristie. Nad křížením se tyčí osmiboký tambur s kulatými okny a mohutná kupole s lucernou. V ramenech je budova zaklenuta valenou klenbou a v sakristii křížově s výsečemi. Čela všech ramen s prolomenými štíty zdobí velká půlkruhová okna dělena na tři části. Na rozdíl od půdorysu kaple sv. Barbory, který je členěn pěti shodnými čtverci, je utvářen centrálním prostorem pod kupolí a k němu přiléhajícími rameny kříže. Ramena jsou zaklenuta křížovou klenbou. Bílou fasádu lemují nárožní pilastry včetně pláště sakristie, jejíž štít nese volutová křídla. Hlavní průčelí je členěno kamenným portálem se segmentovým frontonem. Interiér kaple je členěn hlavním prostorem pod kupolí, ke kterému přiléhají užší kaple.

KOSTEL SV. JAKUBA VĚTŠÍHO V JIČÍNĚ

Barokní kostel nechal vystavět Albrecht z Valdštejna. Základní kámen stavby s centrální dispozicí byl položen roku 1627¹⁰⁸ v blízkosti rozestavěného zámku na místě

---

¹⁰² Václav Richter, Ivo Krsek, Miloš Stehlík et al., *Mikulov*, Brno 1971, s. 133.

¹⁰³ Zda se jedná o sochy původní, nemůžeme tvrdit, je možné se domnívat, že část byla zhotovena později.

¹⁰⁴ Miroslav Svoboda, *Mikulov – Dějiny moravských měst. historie, kultura, lidé*, Praha 2013, s. 116.

¹⁰⁵ Bohumil Samek, Kostel sv. Štěpána v Mikulově in: *Umělecké památky Moravy a Slezska*, svazek druhý J/N, Praha 1999, s. 498.

¹⁰⁶ Viz Richter, Krsek, Stehlík et al. (pozn. 107), s. 156.

¹⁰⁷ Viz. Koryčánek (pozn. 36), nestránkováno.

¹⁰⁸ Jaroslav Wagner, *Jičín*, Praha 1979, s. 38.

několika zbořených měšťanských domů. Po Valdštejnově smrti roku 1634 byla stavba pozastavena a později roku 1681 dokonce vyhořela. Proběhla vrcholně barokní oprava a následoval další požár v roce 1768. Kostel byl znovu opraven a je zachován dodnes.¹⁰⁹ Chrám se nachází na Valdštejnově náměstí mezi zámekem a Valdickou bránou. Je propojen původně dřevěnou obloukovou spojovací chodbou s blízkým zámekem.

Centrála je založená na půdoryse řeckého kříže s půlkruhovým presbytářem a dvěma obdélnými sakristiemi po stranách.¹¹⁰ Mezi jednotlivá ramena kříže jsou umístěny kaple. Průčelí je členěno dvěma sloupy nesoucími římsu s trojúhelníkovým štítem. Interiér zdobí pilastry, ramena kříže jsou deformována zúžením. Zařízení je spíše pozdně barokní. Hlavní oltář nese obraz sv. Jakuba, po jehož stranách spatřujeme v nikách sochy českých patronů sv. Víta, sv. Vojtěcha, sv. Václava a sochu sv. Ludmily.

Autorem plánů kostela je dle dostupných zdrojů Giovanni Battista Pieroni, v té době jediný valdštejnský architekt italského školení. Pod vlivem jezuitského řádu převzal centrální řešení z Vignolova závěru římského kostela Il Gesù, jež byl ústředním chrámem jezuitů. Giovanni Battista Pieroni je rovněž autorem další manýristické stavby u nás, a sice saly terreny Valdštejnského paláce v Praze. Je to především stylová příbuznost, která spojuje oba projekty shodným autorem.¹¹¹

KOSTEL SV. JIŘÍ A SV. MARTINA V MARTÍNKOVICÍCH

V letech 1692 – 1698 přestavil Jan Baptista Allio¹¹² dřevěný kostelík z roku 1384 pro opata Tomáše Sartoria, který na stavbu dohlížel.¹¹³ Z původní stavby se dochovala pouze zděná věž. Právě kostel sv. Jiří a sv. Martina je jediný ze skupiny broumovských kostelů, který neprovedl mezi lety 1690 – 1743 Kryštof Dientzenhofer a jeho syn Kilián Ignác. S výstavbou bylo započato záhy po dokončení přestavby reprezentativního broumovského klášterního kostela a můžeme předpokládat,

¹⁰⁹ Emanuel Poche, *Umělecké památky Čech*, svazek první A/J, Praha 1977, s. 595 – 596.

¹¹⁰ Viz Wagner (pozn. 107), s. 39. Totožné zasvěcení najdeme v kostele sv. Jakuba v Compostele. Jistou analogii spatřujeme i v chrámu San Biaggio v Montepulcianu, kde ale nedochází k deformaci prostoru ramen kříže. Naopak v kostele Sta Maria di Carignano v Janově pozorujeme prohloubení obou ramen a tím zvětšení celkového prostoru.

¹¹¹ Ibidem, s. 38 – 41.

¹¹² Milada Vilímková - Pavel Preiss, *Ve znamení břevna a růží: Hist., kult. a umělecký odkaz benediktinského opatství v Břevnově*, Vyšehrad 1989, s. 72. Autorství Jana Baptista Allio je doloženo platbou na dvě splátky za stavbu kostela sv. Jiří v Martinkovicích.

¹¹³ Ibidem, s. 72.

že se na obou stavbách podíleli stejní umělci. Raně barokní kostel je završen kupolí. Půdorys má tvar řeckého kříže s pravoúhle uzavřenými rameny a stejně jako u kaple sv. Barbory, také zde je patrný vliv severní Itálie. Ve svém vyvýšeném postavení na kopci nad obcí a řekou Stěnavou působí stavba jako výrazná dominanta.

V interiéru kostela sv. Jiří a sv. Martina najdeme fresky s výjevy ze života Panny Marie, sv. Jiří a sv. Martina od Felixe Antonína Schefflera z roku 1748, které zdobí i kupoli. Hlavní oltář s výjevem sv. Jiří předváděného před soudce pochází z doby dokončení stavby. Po stranách jsou řezby svatých prvomučedníků Štěpána a Vavřince.¹¹⁴ Valná většina výzdoby kostela se váže právě k svatému Jiří.

KOMPLEX V MARIÁNSKÉ TÝNICI, KOSTEL SV. VÁCLAVA VE ZVOLI

Komplex v Mariánské Týnici budován od roku 1711 nebyl nikdy zcela dokončen.¹¹⁵ Santiniho autorství u této stavby není přímo doloženo. Centrála s řeckým křížem s okosenými rohy v půdorysu uplatňuje jak osové, tak diagonální vztahy.¹¹⁶ Nad křížením kostela je zasazena výrazná kupole bez tamburu. Inspirace pro dispoziční schéma mohlo vzejít z pařížského theatinského kostela sv. Anny od Guarina Guariniho, kterému odpovídá formování ramen kříže ve smyslu příčně protažených oktogonů.¹¹⁷ Podobná originální kompozice poutního areálu byla užitá také ve Křtinách.

Santiniho autorství pro kostel sv. Václava ve Zvoli není přímo doloženo, vyplývá z jeho slohového charakteru stavby. Barokně přestavěný kostel z let 1713 – 1717 na půdorysu řeckého kříže má konvexně zakončené lodě, navíc východní rameno se liší dvojnásobnou hloubkou.¹¹⁸ Tudíž podobnost půdorysu této drobné stavby s kaplí sv. Barbory není zásadní.

Podobnost těchto staveb, ať jde o stavbu v Mariánské Týnici, Křtinách či ve Zvoli, sledujeme v půdorysném přesahu, při kterém je boční prostor čtvrtinou či třetinou hloubky zasunut do střední prostorové jednotky“.¹¹⁹ Vzhledem ke zkušenostem

---

¹¹⁴ Ibidem, s. 264.

¹¹⁵ Mojmír Horyna, Stavba a svět. Krajinně urbanistické principy architektury Jana Santiniho, in: *Barokní umění*, Praha 1991, s. 125.

¹¹⁶ Mojmír Horyna, Jan *Blažej Santini-Aichel*, Praha 1998, s. 275 – 278.

¹¹⁷ Ibidem, s. 280.

¹¹⁸ Ibidem, s. 294.

¹¹⁹ Ibidem, s. 173.

architekta se můžeme domnívat, že podnikl podobně jako další umělci studijní cestu do zahraničí. Tato domněnka však není literaturou nijak podložena. Víme, že od roku 1704 vedl se svým mladším bratrem kamenickým mistrem společnou dílnu a že potřebné zakázky získal velmi rychle, tak jako důvěru duchovních stavebníků.¹²⁰

KOSTEL JMÉNA PANNY MARIE VE KŘTINÁCH

Jan Blažen Santini byl představitel radikálního baroka. Jeho osobité půdorysné dispozice tvoří téměř vždy centrální a často neobvyklý obrazec. Uvádím hned několik příkladů staveb na půdorysu řeckého kříže. Mnohdy komplikovaná geometrická forma byla inspirována jednotným prostorem italského architekta Francesca Borrominiho, případně některými prostorovými systémy vídeňského architekta Johanna Bernharda Fischera von Erlach.¹²¹ Klade značný důraz především na vizuální působivost svých staveb a jinak tomu není ani v chrámu Jména Panny Marie ve Křtinách. Tento poutní areál budovaný v dlouhém období asi od roku 1718 – 1750 nebyl nikdy zcela dokončen.¹²² Starý areál byl nahrazen jednotně řešenou monumentální novostavbou s kostelem Jména Panny Marie. V době, kdy byl položen základní kámen kostela, byl Santini mrtev. Proto jeho rysy nejsou patrné na exteriéru budovy. Fasádu totiž vytvořil zednický mistr Kličník.¹²³ Výstavba probíhala velmi pomalu, na tvorbě se podílelo více autorů. Stavba je orientovaná na sever a na východní straně navazuje ambitové nádvoří s kaplí sv. Anny. Originální kompozici řeckého kříže s okosením nároží ramen dává celku na objemu. Ve složité geometrické stavbě jsou základem kružnice a pentagony, jejichž rozvržení ladí s dokonalostí zlatého řezu.¹²⁴

---

¹²⁰ Jan Sedlák - Jiří Kroupa (ed.), *Zelená hora. Žďársko Jana Santiniho*, Praha 2015, s. 18 – 19.

¹²¹ Viz Sedlák - Kroupa (pozn. 119), s. 94.

¹²² Datace zahájení stavby v literatuře se drobně liší. Ve starší literatuře je uváděn rok 1710, jak zmiňuje i H.G.Franz. D.Hejdová v publikaci *Moravské barokní stavby Giovanni Santiniho* datuje rokem 1718, kdy byla stavěna také kaple sv. Anny. Ke stejné dataci se přiklání i R. Švácha v časopise *Umění XXVII/1979* s. 391.

¹²³ Pavel Zahradník – Dušan Foltýn, *Pokus o založení konventu bosých trinitářů při kapli sv. Barbory*, in: Dušan Foltýn a kol., *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, Praha 2005, s. 396 – 399.

¹²⁴ Mojmir Horyna, *Jan Blažej Santini-Aichel* (pozn. 115), s. 334.

KOSTEL NAVŠTÍVENÍ PANNY MARIE NA VRŠÍČKU

Na vysokém kopci kousek od Rokycan stojí centrální svatyně na půdorysu řeckého kříže. Barokní kostel Navštívení Panny Marie vznikl v letech 1744 – 1747¹²⁵ jako poděkování za ochranu před morem, který se královskému městu vyhýbal.¹²⁶ Při opravě střechy a věže kostela roku 1823 byly ve věži nalezeny dvě památeční listiny.¹²⁷ Ty pojednávají o zásluze měšťanů při stavbě, o autorovi projektu Janu Mourkovi¹²⁸ a všech, kteří se na stavbě podíleli.¹²⁹

Chrám centrálního půdorysu má plackovitou nízkou kupoli v křížení a dvojici věžiček s cibulkovou bání nad západním průčelím. Nároží s elipsovými okny je konkávně prohnuto a na fasádě jsou lizény. Průčelí má kamenné ostění kolem vchodu s letopočtem dokončení stavby r. 1747. Po stranách se nacházejí prázdné niky, nad kterými je jedno větší obdélníkové okno se zvlněným záklenkem. Méně nápadná kupole s lucernou a cibulkovou bání je zdobena čtyřmi vikýři.

---

¹²⁵ Věra Černá, *Rokycany*, Praha 1946, s. 35. Základní kámen byl položen 27. května roku 1744 za přítomnosti Šebastiána Tomandla, Matěje Švantle z Třebska, sudího a zároveň poštmistra Jana Krofty, městského primase a purkmistra Jana Poláka.

¹²⁶ Petr David, Vladimír Soukup, *777 kostelů, klášterů, kaplí České republiky*, Praha 2002, s. 235.

¹²⁷ Viz Černá (pozn. 124), s. 35. Listiny jsou dnes ve velmi špatném stavu uloženy v městském archivu v Rokycanech.

¹²⁸ Jan Mourek byl Rokycanský pozdně barokní stavitel.

¹²⁹ Viz Černá (pozn. 124), s. 35.

8. ZÁVĚR

Důležitou roli ve vývoji a formování centrálních renesančních staveb měly traktáty předních italských teoretiků. Koncem 15. a začátkem 16. století se centrální dispozice častěji používaná u malých kaplí všeobecně rozšířila. Alberti přispěl svými spisy a na kruh se nahlíželo jako na ideální harmonickou formu. Vrcholné užití centrálního typu stavby nastalo v době, kdy byl právě řecký kříž použit v Bramanteho návrhu pro nový chrám svatého Petra. Tato dispozice byla několikrát změněna, až pod vlivem baroka přešla k typu latinského kříže.

Jako reakce na probíhající manýrismus se v Římě kolem roku 1600 formovalo barokní umění. To vytvářelo často složité půdorysy. Zdi byli konkávně i konvexně zprohýbány, čímž vznikala hra světla a stínu a půdorys řeckého kříže tím získal novou podobu. Styl se postupně rozšířil do celé Evropy. Od samého počátku pracovali na našem území i zahraniční umělci, kteří přinášeli nové prvky. V poměrně krátkém období renesanční kultury i k nám v druhé polovině 16. století pronikají manýristické tendence.

V důsledku třicetileté války byla v první polovině 17. století veškerá stavební činnost válkou postižených zemí pozastavena. Teprve v padesátých letech se naše země pozvolna vzpamatovává z válečných útrap a nečinnost je střídána stavební aktivitou. Časté přestavby poničených objektů doplňují výstavby nové, u kterých pozorujeme znaky následujícího slohu. Zpočátku se jedná o stavební činnost ze strany církve, avšak svá sídla si buduje také šlechta.

Pohřební kaple sv. Barbory, která měla být součástí kláštera trinitářů, se ujal krajský hejtmán hradištského kraje Hanuš Zikmund z Petřvaldu v letech 1672 – 1673. Autora stavby zatím z pramenů a materiálů není možné určit. V novostavbě najdeme gotické architektonické články z původního gotického kostelíka. Ze stavby kláštera sešlo záhy po vybudování pouhých základů. Kaple má půdorys řeckého kříže s pravouhle uzavřenými rameny a v křížení je završena kupolí. Byla budována v tehdy aktuálním stavebním stylu pozdně moravského manýrismu a svým typem je možno ji zařadit ke stavbám severoitalské oblasti. Autora památky jistě neznáme, ale příkláním se k většinovému názoru, že jím byl vídeňský architekt Giovanni Pietro Tencalla (1629 – 1702), který se v 17. století podílel na rozvoji architektury na Moravě.

Průčelí kaple je vertikálně členěno čtveřicí pilastrů s toskánskou hlavicí. Po stranách jsou niky zaklenuté konchou. Jistou podobnost průčelí vidíme při srovnání s buchlovskou kaplí sv. Alžběty u hřbitova, nebo s kostelem Narození Panny Marie v Kostnících od Jana Křtitele Erny. Vnitřní vybavení kaple obsahuje několik náhrobků. Bezesporu nejcennějším je v Paříži zakoupený barevně glazovaný terakotový reliéf Madony s dítětem od italského umělce Giovanniho della Robia (1469 – 1529). Kaple sv. Barbory je typologicky nejbližší stavbě kaple sv. Šebestiána na Svatém kopečku u Mikulova. Ani u této zakázky se nevyklučuje autorství G. G. Tencalli. Ke kapli stavěné na památku obětí morové epidemie přiléhá čtyřboká sakristie. Rozdíl vidíme v půdorysu kaple sv. Barbory, který je členěn pěti shodnými čtverci. Samostatnosti bočních prostor napomáhají mohutné oblouky. Kdežto v kapli na Svatém kopečku je půdorys utvářen centrálním prostorem pod kupolí a k němu přiléhajícími užšími rameny kříže.

Realizace menších moravských sakrálních staveb v druhé polovině 17. století čerpá ze stylu pozdní renesance přicházející z Itálie přes Vídeň. Charakteristické je trojosé průčelí, které je členěno vertikálně pilastry a horizontálně římsami. Do bočních polí se umísťují niky.

Jako učebnicový příklad italské renesanční stavby na půdorysu řeckého kříže jmenuji kostel Santa Maria della Carceri v Pratu. Chrám s malou kupolí na půdorysu rovnoramenného kříže má ramena pravoúhle uzavřena, podobně jako Berniniho barokní kostel S. Tommaso di Villanova. Centrálně řešený půdorys obou italských staveb tvoří prostor pod kupolí a k němu přiléhající užší ramena kříže. Shodnou dispozici představuje rovněž kaple sv. Štěpána na Svatém kopečku u Mikulova. Jinak je tomu v kostele sv. Jakuba Většího v Jičíně, který má ramena úzká, obdélná s půlkruhovým presbytářem. Architekt Jan Blažej Santini tvořil neobvyklé a často komplikované centrální půdorysy. Jeho kompozici řeckého kříže s okosením nároží najdeme v kostele Zvěstování Panny Marie v Mariánském Týnci nebo v kostele Jména Panny Marie ve Křtinách. Kostel v Mariánském Týnci tvoří centrální čtvercový prostor s rameny v podobě obdélných polí zaklenutých plackami. Tradiční typ rovnoramenného kříže mohl autor poznat v díle svého učitele Jeana Bapriste Matheye. Inspirací mu byl taktéž italský architekt Guarino Guarini, který vytvářel dynamické půdorysy svých staveb.

Význam kaple sv. Barbory spočívá v její výjimečnosti mezi sakrálními stavbami na půdorysu rovnoramenného kříže v moravské architektuře 17. století. Italská

architektura se stala inspirací mnoha realizací nejen u nás. Jsem si jistá, že jedna z centrálních italských staveb stála modelem, při nejmenším byla inspirací pro kapli sv. Barbory u Buchlova.

9. SEZNAM VYOBRAZENÍ V OBRAZOVÉ PŘÍLOZE

Obrázek 1 Jan Willenberg, veduta Uherského Hradiště, 1593, Zdroj: Bořek Žižlavský.

Obrázek 2 Kaple sv. Barbory, pohled na vrch Modla od hradu Buchlova, vyfoceno: 15. 4. 2016, zdroj: archiv autorky.

Obrázek 3 Kresba hradu Buchlova, 2013, zdroj: Ivan Křemeček.

Obrázek 4 Hrad Buchlov 1. Polovina 13. Století, foto: převzato z <http://www.vychodni-morava.cz/cil/291>, vyhledáno 10. 6. 2016.

Obrázek 5 Půdorys kaple sv. Barbory, 1672 – 1673, foto: převzato z publikace August Prokop, *Markgrafschaft mähren*, wien 1904.

Obrázek 6 Řez kaple sv. Barbory, foto: převzato z publikace August Prokop, *Markgrafschaft mähren*, wien 1904.

Obrázek 7 Autor neznámý, portrét zakladatele kaple Hanuše Zikmunda z Petřvaldu, expozice hradu Buchlova, zdroj: Bořek Žižlavský.

Obrázek 8 Kaple sv. Barbory, pohled od příjezdové cesty, 1672 – 1673, zdroj: Bořek Žižlavský.

Obrázek 9 Kaple sv. Barbory, 1672 – 1673 zdroj: Bořek Žižlavský.

Obrázek 10 Kaple sv. Barbory, 1672 – 1673 zdroj: Bořek Žižlavský.

Obrázek 11 Kaple sv. Barbory, 1672 – 1673, zdroj: archiv autorky.

Obrázek 12 Kaple sv. Barbory, 1672 – 1673, zdroj: archiv autorky.

Obrázek 13 Kaple sv. Barbory, poustevna, 1672 – 1673, zdroj: Bořek Žižlavský.

Obrázek 14 Průčelí kaple sv. Barbory, 1672 – 1673, zdroj: archiv autorky.

Obrázek 15 Erb stavitele a jeho manželky s letopočtem 1673, 1672 – 1673, zdroj: Bořek Žižlavský.

Obrázek 16 Kaple sv. Barbory, interiér, 1672 – 1673, zdroj: archiv autorky.

Obrázek 17 Kaple sv. Barbory, interiér, 1672 – 1673, zdroj: archiv autorky.

Obrázek 18 Kaple sv. Barbory, interiér, hlavní oltář z přelomu 17. a 18. století, zdroj: archiv autorky.

Obrázek 19 Kaple sv. Barbory, náhrobek Zikmunda I. Berchtolda a jeho manželky Ludmily, 1869, zdroj: archiv autorky.

Obrázek 20 Kaple sv. Barbory, náhrobek Leopolda Berchtolda I, levá strana kněžiště, 1809, zdroj: Bořek Žižlavský.

Obrázek 21 Kaple sv. Barbory, Giovanni della Robia, náhrobek Zikmunda II. Samuela Corsina Berchtolda a jeho manželky Josefíny Gabriely Trauttmansdorffové – Weinsberg, levá boční kaple, 20 léta 16. století, zdroj: Bořek Žižlavský.

Obrázek 22 Kaple sv. Barbory, postranní oltář s obrazem sv. Kryštofa, 1. polovina 18. století, zdroj: archiv autorky.

Obrázek 23 Kaple sv. Barbory, náhrobek Valkounů z Adlaru, 1580, zdroj: Bořek Žižlavský.

Obrázek 24 František Dorazil, Posmrtný portrét Ludmily Berchtoldové v rakvi, 2. polovina 19. století, kaple sv. Barbory 1672 - 1673, zdroj: archiv autorky.

Obrázek 25 František Dorazil, Zikmund I. Berchtold v rakvi, 2. polovina 19. století, kaple sv. Barbory 1672 – 1673, zdroj: archiv autorky.

Obrázek 26 František Dorazil, Valburga Berchtoldová v rakvi, 2. polovina 19. století, kaple sv. Barbory 1672 - 1673, zdroj: archiv autorky.

Obrázek 27 Soška sv. Barbory z hlavního oltáře, kaple sv. Barbory 1672 – 1673, zdroj: Bořek Žižlavský.

Obrázek 28 Kaple sv. Barbory, výstavní prostory v podkroví, 1672 – 1673.

Obrázek 29 Kaple sv. Barbory, vnitřní ochoz, 1672 – 1673, zdroj: archiv autorky.

Obrázek 30 Kaple sv. Barbory, interiér, pohled z ochozu, 1672 – 1673, zdroj: archiv autorky.

Obrázek 31 Pieta pod kaplí sv. Barbory, druhá polovina 18. století, zdroj: Bořek Žižlavský.

Obrázek 32 Mariánská socha před kaplí sv. Barbory, přelom 17. a 18. století, zdroj: archiv autorky.

10. SEZNAM LITERATURY

- Leone Battista Alberti, *Deset knih o stavitelství*, Praha 1956.
- Michal Baščan, Pavel Bezděčka, Jiří Jilík, Bořek Žižlavský, *Chřiby záhadné a mýtické 4*, Uherské Hradiště 2004.
- Leopold von Berchtold, *Vergangenheit und gegenwart der Herrenburg Buchlau im mährischen Marsgebirge*, Brünn 1893.
- Milan M. Buben, *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, Praha 2007.
- Petr David, Vladimír Soukup, *777 kostelů, klášterů, kaplí České republiky*, Praha 2002.
- Boleslav Dolejšek, *Průvodce po Buchlově*, Uherské Hradiště 1893.
- Karel Eichler, *Poutní místa, milostivé obrazy na Moravě a v rakouském Slezsku*, díl I. část II., Brno 1888.
- Jan Halada, *Lexikon české šlechty I. erby fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*, Praha 1994.
- Mojmír Horyna, *Jan Blažej Santini-Aichel*, Praha 1998.
- René Huyghe, *Umění renesance a baroku*, Praha 1970.
- Bertrand Jestaz, *La renaissance de l'architecture de Brunelleschi à Palladio*, Paris 1995.
- Vlastimil Jiřík, F. Borromini, Q. Quarini a počátky barokní architektury v Čechách, in: *Barokní umění a jeho význam v české kultuře*, Praha 1991.
- Jiří Kostka, *Mikulov, městská památková rezervace, státní zámek a památky okolí*, Praha 1962.
- Karel Kuča, *Hrady zámky a další památky*, Praha 2009, s. 38.
- Tod Marder, *Bernini and the art of architecture*, New York - London - Paris 1998.
- Petr Mašek, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*, díl. II N-Ž, Praha 2010.
- H. A. Meek, *Guarino Guarini and his architecture*, New Haven – London - Yale University Press, 1889.
- Fr. S. Pluskal Moravičanský, *Hrad Buchov na Moravě*, Uherské Hradiště 1894.
- Peter Murray, *The architecture of the Italian Renaissance*, London 1963.
- Jiří Novotný, Bořek Žižlavský, *Kaple sv. Barbory a vrch Modla*, Libice nad Cidlinou 2004.
- Karel Jaroslav Obrátil, *Průvodce po Buchlově*, Uherské Hradiště 1907.
- František Odehnal, *Poutní místa Moravy a Slezska*, Praha 2004.
- Andrea Palladio, *Čtyři knihy o architektuře*, Praha 1958.

- Jaroslav Petřů, *Státní hrad Buchlov*, Brno 1982.
- Emanuel Poche, *Umělecké památky Čech*, svazek první A/J, Praha 1977.
- August Prokop, *Markgrafschaft mähren*, wien 1904.
- Michael Raeburn a kol., *Dějiny architektury*, Praha 1993.
- Václav Richter - Ivo Krsek - Miloš Stehlík et al., *Mikulov*, Brno 1971.
- Toman Rolf, *Umění italské renesance: architektura, sochařství, malířství, kresba*, Praha 1996.
- Bohumil Samek, *Umělecké památky na Moravě a ve Slezsku I, II*, Praha 1994, 1999.
- Jan Sedlák, *Buchlov a Buchlovice*, Brno 1993.
- Jan Sedlák, Jiří Kroupa (ed.), *Zelená hora. Žďársko Jana Santiniho*, Praha 2015.
- Franz Joseph Schwoy, *Topographie vom Markgrathum Mähren*, Wien 1793.
- J. Slovák, *Hrad Buchlov, dějiny, průvodce a okolí*, Kroměříž 1929.
- Milan Smýkal, *Giovanni Pietro Tencalla světské stavby na Moravě*, Gottwaldov 1966.
- Jaromír Sopouch – Hana Sopouchová, *Za památkami Říma a Vatikánu*, Brno 1991.
- Karel Svoboda, *Státní hrad Buchlov*, Praha 1949.
- Miroslav Svoboda, *Mikulov – Dějiny moravských měst. Historie, kultura, lidé*, Praha 2013.
- Petr Voit, *Pražské Klementinum*, Praha 1990.
- Jaroslav Wagner, *Jičín*, Praha 1979.
- Rudolf Wittkower, *Art and Architecture in Italy, 1600–1750*, London 1958.
- Gregor Wolný, *Kirchliche topographie von Mähren*, Brünn 1857.
- Pavel Zahradník – Dušan Foltýn, Pokus o založení konventu bosých trinitářů při kapli sv. Barbory, in: Dušan Foltýn a kol., *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, Praha 2005.
- Bořek Žižlavský, *Buchlov - historie a příběhy hradu*, Hýsly 2006.
- Bořek Žižlavský, Ničivé plameny na Buchlově, *Malovaný kraj* 4, 1997.
- Bořek Žižlavský, Povrchový průzkum hradiska na Modle, *Informační zpravodaj, Česká archeologická společnost*, prosinec 1995.

11. SEZNAM PRAMENŮ

Jiří Čoupek, *Archiv městečka Buchlovice 1590 – 1945 (1957)*, Uherské Hradiště 1982.
Uloženo ve Státním okresním archivu Uherské Hradiště.

Magdalena Čoupková – Martin Žižlavský, *(1622) 1670 – 1950 (1998) dílčí inventář*,
FÚ Buchlovice, Uherské Hradiště 2009. Uloženo ve Státním okresním archivu Uherské
Hradiště.

12. SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

<http://catholica.cz/index.php?id=4865>, vyhledáno: 10. 5. 2016.

<https://www.hrad-buchlov.cz/cs/o-hradu/historie>, vyhledáno: 10. 5. 2016.

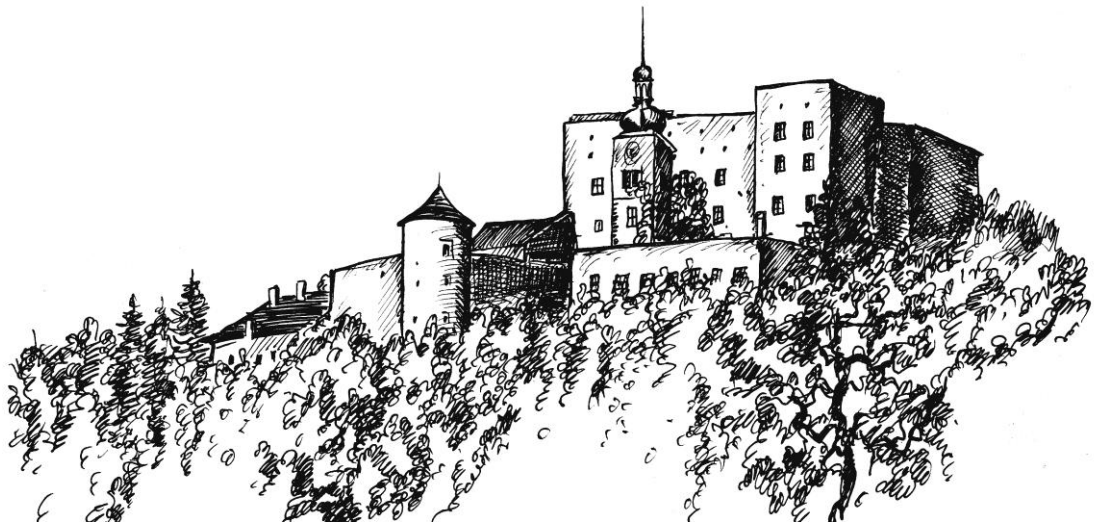
13. OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

Obrázek 1 Jan Willenberg, veduta Uherského Hradiště, 1593.

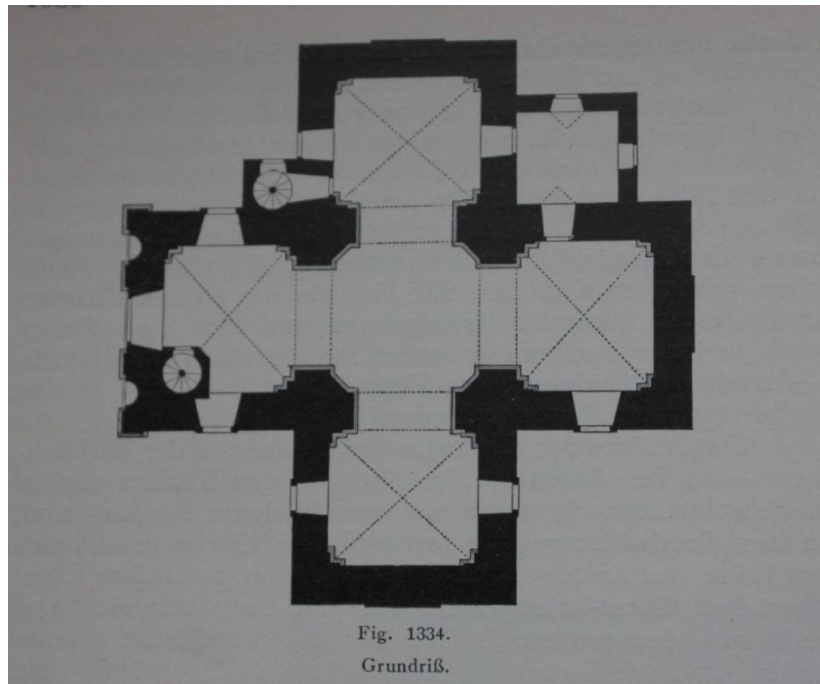
Obrázek 2 Kaple sv. Barbory 1672 – 1673, pohled od hradu Buchlova.

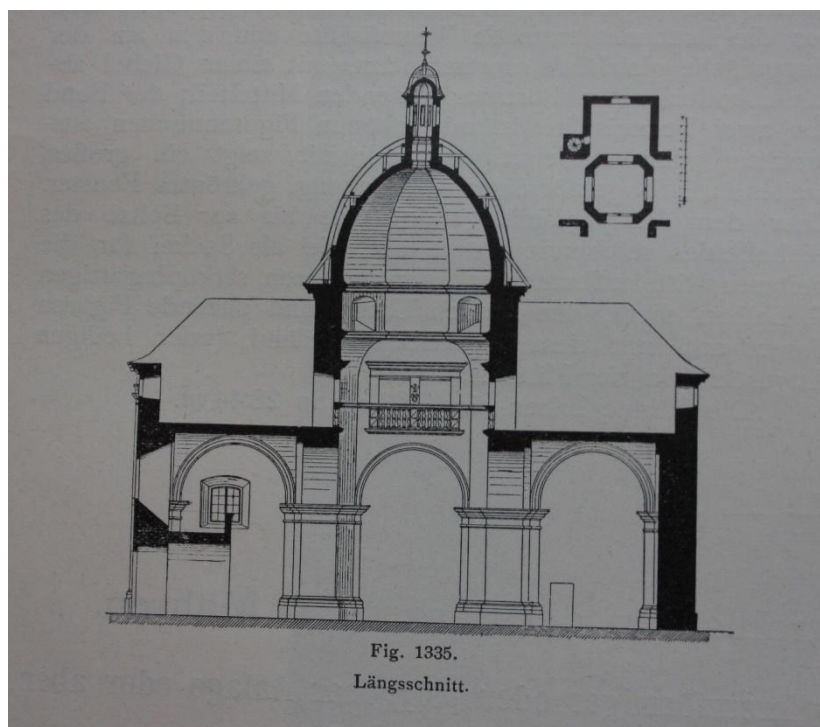
Obrázek 3 Kresba hradu Buchlova, 1. polovina 13. století.

Obrázek 4 Hrad Buchlov, 1. polovina 13. století.

Obrázek 5 Půdorys kaple sv. Barbory, 1672 – 1673.

Obrázek 6 Řez kaple sv. Barbory 1672 – 1673.

Obrázek 7 Portrét zakladatele kaple Hanuše Zikmunda z Petřvaldu.

Obrázek 8 Kaple sv. Barbory, pohled od příjezdové cesty, 1672 – 1673.

Obrázek 9 Kaple sv. Barbory, 1672 – 1673.

Obrázek 10 Kaple sv. Barbory, 1672 – 1673.

Obrázek 11 Kaple sv. Barbory, 1672 – 1673.

Obrázek 12 Kaple sv. Barbory, 1672 – 1673.

Obrázek 13 Kaple sv. Barbory, poustevna, 1672 – 1673.

Obrázek 14 Průčelí kaple sv. Barbory, 1672 – 1673.

Obrázek 15 Erb stavitele a jeho manželky s letopočtem 1673, 1672 – 1673.

Obrázek 16 Kaple sv. Barbory, interiér, oktogonální kupole, 1672 – 1673.

Obrázek 17 Kaple sv. Barbory, interiér, 1672 – 1673.

Obrázek 18 Kaple sv. Barbory, interiér, hlavní oltář z přelomu 17. a 18. Století.

Obrázek 19 Kaple sv. Barbory, náhrobek Zikmunda I. Berchtolda a jeho manželky Ludmily, 1869.

Obrázek 20 Kaple sv. Barbory, náhrobek Leopolda Berchtolda, levá strana kněžiště. 1809

Obrázek 21 Kaple sv. Barbory, Giovanni della Robia, náhrobek Zikmunda II. Samuela Corsina Berchtolda a jeho manželky Josefíny Gabriely Trauttmansdorffové – Weinsberg, levá boční kaple, 20 léta 16. století.

Obrázek 22 Kaple sv. Barbory, postranní oltář s obrazem sv. Kryštofa, 1. polovina 18. století.

Obrázek 23 Kaple sv. Barbory, náhrobek Valkounů z Adlaru, 1580.

Obrázek 24 František Dorazil, posmrtný portrét Ludmily Berchtoldové, rozené Vratislavové z Mitrovic v rakvi, 2. polovina 19. století.

Obrázek 25 František Dorazil, Zikmund I. Berchtold v rakvi, 2. polovina 19. století.

Obrázek 26 František Dorazil, Valburga Berchtoldová v rakvi, 2. polovina 19. století.

Obrázek 27 Kaple sv. Barbory, soška sv. Barbory z hlavního oltáře.

Obrázek 28 Kaple sv. Barbory, výstavní prostory v podkroví, 1672 – 1673.

Obrázek 29 Kaple sv. Barbory, vnitřní ochoz, 1672 – 1673.

Obrázek 30 Kaple sv. Barbory, interiér, pohled z vnitřního ochozu, 1672 – 1673.

Obrázek 31 Pieta pod kaplí sv. Barbory, druhá polovina 18. století.

Obrázek 32 Mariánská socha před kaplí sv. Barbory, přelom 17. a 18. století.

14. ANOTACE

Jméno a příjmení	Zuzana Štefánková
Katedra:	Katedra dějin umění
Vedoucí práce:	doc. Martin Pavlíček, Ph.D.
Rok obhajoby:	2016
Název práce:	Kaple sv. Barbory u Buchlova a stavby na půdorysu řeckého kříže v barokní architektuře českých zemí
Název práce:	Saint Barbara Chapel near Buchlov Castle and Greek-cross Plan Buildings in Baroque Architecture of the Czech Lands.
Anotace práce:	Předkládaná práce se zabývá raně manýristickou kaplí sv. Barbory v kontextu s dalšími stavbami na půdorysu řeckého kříže. Do této práce je také zahrnut krátký životopisný medailonek stavebníka kaple. Součástí práce je vývoj centrálního půdorysu v dějinách architektury. Současně představuje významné italské centrální stavby, které se jistě staly inspirací pro pozdější realizace.
Klíčová slova:	Kaple, renesance, baroko, Buchlov.
Anotace v angličtině:	The thesis describes the Saint Barbara Chapel near Buchlov Castle. The thesis also includes the development of the central plan in the history of architecture.
Klíčová slova v angličtině:	chapel, architecture, baroque, renaissance
Přílohy vázané v práci:	CD, obrazová příloha
Rozsah práce:	58 stran
Jazyk práce:	Čeština